

Asia: VN/2401/2026

Ehdotus kansallisiksi mediakasvatuslinjauksiksi

1. Johdanto

Mahdolliset kommentit ja huomiot johdannosta:

Suojellaan Lapsia ry kiittää mahdollisuudesta lausua Opetus- ja kulttuuriministeriön ehdotuksesta kansallisiksi mediakasvatuslinjauksiksi. Suojellaan Lapsia ry tekee tutkimuspohjaista ja kokonaisvaltaista työtä lapsiin kohdistuvan seksuaaliväkivallan ennaltaehkäisemiseksi ja lausuu asiassa erityisesti lasten ja nuorten suojelun näkökulmasta.

Johdannossa on tunnistettu hyvin keskeisiä tekijöitä mediakasvatuslinjausten päivittämisen taustalla. Suojellaan Lapsia ry pitää kuitenkin tärkeänä, että linjauksissa huomioidaan teknologian kehityksen vaikutus paitsi median käyttötapoihin, myös konkreettisesti lasten ja nuorten turvallisuuteen ja hyvinvointiin. Suojellaan Lapsia ry:n tutkimukset ovat osoittaneet, että teknologian nopea kehitys, internetin tarjoama anonyymisyys sekä väkivaltaisten ja muiden haitallisten sisältöjen helppo saatavuus verkossa mahdollistavat yhä useampia verkkovälitteisiä lapsiin kohdistuvia seksuaalirikoksia ja uhkaavat lasten kokonaisvaltaista turvallisuutta (ks. Insoll ym., 2024). Verkkovälitteinen lapsiin kohdistuva seksuaaliväkivalta on kasvava uhka niin kansallisesti kuin kansainvälisesti. Riskiä voidaan kuitenkin pienetää ja ennaltaehkäistä kattavalla, pitkäkestoisella ja monimuotoisella ikätasoisella mediakasvatuksella. Linjauksissa nostetaan hyvin esille, kuinka mediakasvatuksella voidaan edistää kansalaisten turvallisempaa ja vastuullisempaa toimintaa digiympäristöissä, mutta verkkovälitteisen rikollisuuden tuomaa uhkaa ei linjauksissa tunnisteta kovinkaan kattavasti.

Johdannossa myös mainitaan, että linjaukset "eivät ota yksityiskohtaisesti kantaa teknologisiin ilmiöihin, kuten esimerkiksi tällä hetkellä ajankohtaisiin tekoälymalleihin". Tekoälyn kehitys ja ajankohtaiset ilmiöt tulee huomioida. Tekoälyn tuomiin riskeihin tulee ottaa kantaa, sillä tekoälyllä tuotettu tai muokattu sisältö on merkittävä riski lasten ja nuorten digiturvallisuudelle ja hyvinvoinnille. Esimerkiksi Internet Watch Foundation (IWF) raportoiti alkuvuodesta tekoälyllä tuotetun lapsiin kohdistuvaa seksuaaliväkivaltaa todistavan kuvamateriaalin (AI-CSAM) määrän kasvaneen vuonna 2025 yli 26 362 % edellisvuoteen verrattuna. Mediakasvatuksen tulee huomioida

tekoälyn tuomien haasteiden ja mahdollisuuksien käsitteleminen ja mediakasvatuksessa on lisättävä tietoisuutta tekoälyyn liittyvistä ajankohtaisista ilmiöistä ja mediakriittisyystaitoja.

Suojellaan Lapsia ry pyytää huomioimaan keskeisen terminologian määrittelyä sivulla 6 ja kannustaa terminologian laajentamiseen ja täsmentämiseen. Medialukutaidon määritelmä korostaa tällä hetkellä median käytön yksipuolisuutta “sisältöjen kuluttamisena/tuottamisena/arvioimisena”, vaikka mediaympäristöt ovat fyysisten ympäristöjen tapaan monimutkaisia sosiaalisia ympäristöjä. Monet median käyttäjät, erityisesti lapset ja nuoret ovat varsin aktiivisia toimijoita ja vuorovaikutuksessa muiden ihmisten kanssa. Mediaympäristöt ovat erityisesti lapsille merkityksellisiä kohtaamispaikkoja, jolloin on yhtä tärkeää korostaa turvallisen ja vastuullisen digivuorovaikutuksen ja toiminnan merkitystä osana “medialukutaitoa”. Suojellaan Lapsia ry viittaa tähän omassa toiminnassaan “digiturvataitoina”. Mediaosaaminen tai mediataidot voisivat termeinä tuoda näkyvämmäksi mediakasvatuksen moniulotteiset tavoitteet, joihin kuuluu myös vuorovaikutus- ja viestintätaitojen edistäminen.

2. Mediakasvatuksen nykytila

Mahdolliset kommentit ja huomiot mediakasvatuksen nykytilasta:

Mediakasvatuslinjauksiin sisällytetty katsaus mediakasvatuksen nykytilasta on pääasiassa kattava ja huomioi keskeisiä haasteita ja vahvuuksia nykyisellä mediakasvatuksen kentällä. Myös järjestökentällä on tunnistettu mediakasvatuksen merkityksen korostuminen, mutta haasteisiin lukeutuu erityisesti resurssien puute. Katsauksessa korostuu opetus- ja kasvatustilan rooli mediakasvatuksen toteuttajina, mutta Suojellaan Lapsia ry korostaa, että vanhempien ja huoltajien roolia ja tarpeita mediakasvattajina on tärkeää tarkastella laajemmin. Vanhemmat ja huoltajat ovat erityisesti varhaisten ikävuosien aikana tärkeimmät ja ensisijaisimmat mediakasvattajat lapsen elämässä.

Lisäksi katsauksessa on hyvä huomioida THL:n suositukset älylaitteiden käytöstä ja ruutuajasta. Teknologian nopean kehityksen myötä on tärkeä pohtia, kuinka suositukset sekä maailmanlaajuisesti nopeasti muuttuva säätely lasten ja nuorten älylaitteiden käytön ympärillä ovat yhteydessä mediaosaamiseen sekä mediakasvatukseen. Suojellaan Lapsia ry pitää tärkeänä, että mediakasvatus on säännöllinen osa lasten arkea jo mahdollisimman varhaisesta iästä alkaen. Lapsille on opetettava toimintamalleja ja tarjottava käytännöllisiä työkaluja digiympäristöissä toimiseen jo ennen itsenäistä digiympäristöjen ja -laitteiden käyttöä. Myös teknologiayritysten vastuu ja rooli digiturvallisuuden edistäjänä on äärimmäisen tärkeä huomioida linjauksissa.

3. Visio

Mahdolliset kommentit ja huomiot visiosta:

Mediakasvatuslinjauksissa esitetty visio on ytimekäs ja kannatettava. Suojellaan Lapsia ry pyytää huomioimaan, että visiossa korostettaisiin mediakasvatusta osana yksilön kokonaisvaltaista hyvinvointia ja turvallisuutta eri elämänvaiheissa. Yhteiskunnallinen näkökulma nousee jo hyvin esille visiosta.

4. Tavoitteet

Mahdolliset kommentit ja huomiot tavoitteista:

Mediakasvatuslinjauksiin on tunnistettu keskeiset mediakasvatuksen kehittämisen ja toteuttamisen tavoitteet (toimijuuden vahvistaminen, osaamisen kehittäminen, kestävyden edistäminen). Edellämainitut vastaavat ajankohtaisiin tarpeisiin ja haasteisiin mediakasvatuksen kentällä. Suojellaan Lapsia ry pitää kuitenkin tärkeänä, että nimettyjen tavoitteiden osalta huomioitaisiin laajemminkin, että kansalaisten toimijuuden vahvistaminen edistää lasten ja nuorten suojelua, kokonaisturvallisuutta sekä ennaltaehkäisevää työtä verkkovälitteisen rikollisuuden (mukaan lukien verkkovälitteiset lapsiin kohdistuvat seksuaalirikokset) torjumiseksi ja vihapuheen, disinformaation ja syrjäytymisen ehkäisemiseksi.

Tavoitteissa on hyvä huomioida ja ottaa tarkemmin myös kantaa mediakasvatuksen kohderyhmiin ja huomioida niiden monimuotoisuus. Suojellaan Lapsia ry korostaa, että visiossa on tuotava kuuluviin niin lasten, nuorten kuin perheiden ääntä.

5. Toimenpiteet

Mahdolliset kommentit ja huomiot toimenpiteistä:

Mediakasvatuslinjaukset sisältävät useita kannatettavia toimenpiteitä. Toimenpiteet tarjoavat käytännön työkaluja ja suuntaviivoja mediakasvatuksen ja mediaosaamisen kehittämiseen.

Toimijuuden vahvistaminen

Toimijuuden vahvistamisen osalta toimenpiteiksi nostetaan esille muun muassa tasapainoisen media-arjen tukeminen, reilun ja turvallisen mediankäytön edistäminen sekä mediakasvatuksen moninaisuuden kehittäminen. Suojellaan Lapsia ry pitää näitä toimenpiteitä keskeisinä mediaosaamisen vahvistamisessa. Reilun ja turvallisen mediankäytön edistämisen osalta on kuitenkin keskeistä huomioida, että nykyisissä mediaympäristöissä lapset ja nuoret ovat suuressa riskissä altistua epäasiallisille, väkivaltaisille ja muille haitallisille ja vaarallisille sisällöille sekä kohtaamisille. Nämä riskit korostuvat erityisesti haavoittuvassa asemassa oleville lapsille ja nuorille. Lasten ja nuorten toimijuuden edistämisessä on huomioitava kattavasti heidän kehitysvaiheensa, valmiutensa sekä mahdolliset erityistarpeet. Edellämainitut heijastuvat merkittävästi lasten ja nuorten median käyttöön. Turvallisten aikuisten aktiivinen läsnäolo digiarjessa tarjoaa mahdollisuuden harjoitella median käyttöä ohjatusti ja vahvistaa lasten itseluottamusta digiympäristöissä ja luottamusta aikuisiin ja yhteiskuntaan. Linjauksissa on hyvä täsmentää, miten aikuisten roolia mediakasvattajina käytännössä vahvistetaan lasten ja nuorten arjessa.

Osaamisen kehittäminen

Linjauksissa nimetään useita keskeisiä ja konkreettisia toimenpiteitä osaamisen kehittämiseksi. Tämän osalta pyydämme huomioimaan, että jokaisella lasten ja nuorten parissa työskentelevällä ammattilaisella ja vastaavan alan opiskelijalla on oltava perusymmärrystä ja -osaamista ajankohtaisista mediakasvatukseen liittyvistä ilmiöistä digitalisoituneessa arjessa. Suojellaan Lapsia ry korostaa moniammatillista yhteistyötä keskeisenä osana laadukasta mediakasvatusta. Moniammatillista yhteistyötä ja sen toteutumista on tärkeä käsitellä yksityiskohtaisemmin myös medialukutaidon opettamisen ja opetuksen lisäämisen näkökulmasta.

Koteihin suunnattujen mediakasvatusmateriaalien ja tietoiskujen osalta pidämme tärkeänä, että saavutettavuuden ja inklusiivisuuden toteutumisesta huolehditaan. Linjauksissa on syytä tarkentaa, millä toimenpiteillä varmistetaan, että materiaalit tavoittavat kodit ja osallistavat koteja/perheitä vahvemmin mediakasvatukseen. Pyydämme myös huomioimaan, että osaamisen tukemiseen on keskitettävä resursseja ja rahoitus on turvattu jatkuvasti muuttuvassa digiarjessa.

Kestävyyden edistäminen

Kestävyyden edistämisen näkökulmasta pidämme keskeisenä, että mediakasvatustyön jatkuvuuteen, pitkäkestoisuuteen, saavutettavuuteen ja vaikuttavuuteen kiinnitetään erityistä huomiota. Tehokkaiden ja pysyvien toimintamallien luominen on keskeistä kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistämässä.

6. Toimeenpano ja seuranta

Mahdolliset kommentit ja huomiot toimeenpanosta ja seurannasta:

Suojellaan Lapsia ry pitää toimeenpanon ja seurannan näkökulmasta tärkeänä toimialarajat ylittävän yhteistyön edistämistä. Pyydämme kiinnittämään linjauksissa erityistä huomiota myös kolmannen sektorin tärkeään rooliin mediakasvatuksessa. Haasteet mediakasvatuksen laajan toimikentän systemaattisessa kartoittamisessa voivat heijastua myös mediakasvatuksen toteutumisen seurantaan, mikä on syytä huomioida linjauksissa.

Seurannassa on myös varmistettava, että lasten, nuorten ja perheiden ääni, kokemukset ja tarpeet tulevat kuuluviin.

7. Liitteet

Mahdolliset kommentit ja huomiot liitteistä:

Ei huomioita

8. Yleiset kommentit linjausluonnoksesta

Yleiset kommentit kokonaisuudesta:

Suojellaan Lapsia pitää mediakasvatuslinjausten päivittämistä tarpeellisena toimenpiteenä. Linjauksissa on tunnistettu hyvin keskeiset mediakasvatuksen kehittämisen tavoitteet ja toimenpiteet. Myös ajankohtaisimmat mediakasvatuksen kentän haasteet on tunnistettu hyvin. Linjauksissa nostetaan kattavasti esille toimijuuden, osallisuuden ja yhdenvertaisuuden näkökulmaa. Toivomme kuitenkin lasten, nuorten ja perheiden äänen sekä lasten suojelun näkökulman tuomista vahvemmin esille.

9. Muita mahdollisia terveisiä valmistelijoille

Muita mahdollisia terveisiä:

Suojellaan Lapsia ry kiittää mahdollisuudesta kommentoida mediakasvatuslinjausta. Suojellaan Lapsia ry jatkaa mediakasvatuksen kehittämistä ja edistää toiminnallaan niin kansallista kuin kansainvälistä työtä laste, nuorten ja perheiden mediaosaamisen vahvistamiseksi. Yhdistyksellä on erityisosaamista lasten, nuorten ja perheiden mediakasvatuksen edistämisestä, ammattilaisten osaamisen vahvistamisesta ja ainutlaatuista erityisasiantuntemusta lapsiin kohdistuvaan seksuaaliväkivaltaan liittyvistä ilmiöistä (mukaan lukien verkko- ja tekoälyvälitteiset rikokset). Yhdistys on edistänyt jo yli 28 000 lapsen turvataitoja Suomessa Stop, Slow & Go™ -etätyöpajojen avulla. Uudessa More Than a Device –pilottihankkeessa yhdistys osallistaa vanhempia ja huoltajia digiturvataitokasvatukseen ja vahvistaa heidän itseluottamustaan mediakasvattajina.

Nieminen Noora
Suojellaan Lapsia ry